

II.

TRANGE TIDER.

Ved **Bjørn Kornerup.**

Fra Hr. Snedkermester, cand. theol. Aage Rostrup har »Kirkehistoriske Samlinger« modtaget nedenstaaende Brev, som formentlig fortjener at offentliggøres som et Bidrag til Belysning af den vanskelige Situation, hvori de tilbageblevne danske Præster i Slesvig blev bragt, da man i Aaret 1867 forlangte af dem, at de skulde aflægge Ed til den preussiske Konge, og stillede i Udsigt, at de, der vægrede sig ved dette, vilde blive afsat. Denne Fordring vakte et stærkt Røre hos den dansksindede Del af Befolkningen. Efter at have afholdt et Møde i Haderslev besluttede man at sende en 7-Mands Deputation til Berlin for at anmode om Fritagelse for Edsaflæggelsen (og snarlig Opfyldelse af Pragerfredens § 5). En saadan Deputation med Kammerraad Møller til Skovgaard som Ordfører kom ogsaa af Sted, men modtog kun et meget afvisende Svar i Berlin. Hos Præsterne gjorde der sig stærkt afvigende Opfattelser gældende med Hensyn til den Holdning, de skulde indtage overfor Edsaflæggelsen. Medens paa Als det overvejende Flertal, tilskyndet især af Biskop Jørgen Hansen, bestemte sig til at aflægge Eden, var der i andre Egne — navnlig i Tørninglen — mange, der nægtede at gøre det. Af ialt 44 Præster fra den danske Tid aflagde de 17 Eden, og de øvrige 27, der ikke vilde, blev da afsat¹.

Det nedenfor gengivne Brev er skrevet af Inger Marie Sodemann, f. Barfod (1841—1918), gift med den daværende

¹) Jvfr. herom M. Mackeprang, Nordslesvig 1864—1909 S. 57; Hans Lund i Sønderjyllands Historie V, 44 f., V. Ammundsen, sst. S. 334 f.

Sognepræst i Emmerlev i Møgeltønder-Lø Provsti Christian Frantz Henrik Sodemann (1832—1911), der kom til at høre til de Præster, som paa Grund af Edsnægtelse blev afsat 1867, og som siden — 1875 — blev Præst i Klemensker (til 1904) og 1882 Provst over Bornholms Provsti. Brevet er rettet til en Søster til Brevskriverinden, Vitta Christiane Barfod (1850—91), senere gift med Snedkermester, cand. jur. Søren Kaspar William Rostrup (1845—1911)¹, og giver i al sin Umiddelbarhed et levende Indtryk af den ængstelige Uro, som det preussiske Krav naturligt maatte vække i et datidigt dansksindet Præstehjem i Slesvig.

Som Tillæg er vedføjet en fra samme Kilde modtagen Prædiken, der — som Haandskriften viser — er skrevet af den ovennævnte Pastor Sodemann. Den har været holdt paa den forordnede Takkefest for Freden den 4. December 1864 og vidner paa en smuk Maade om, med hvilken Takt Prædikanten har løst denne for en dansk Mand i flere Henseender saa smertefulde Opgave. Som historisk Aktstykke betragtet er den af ikke ringe Interesse til Belysning af Spændingen mellem det nationale og det kirkelige.

En Del Bogstaver, der er gaaet tabt ved Huller i Papiret, er tilføjede i skarp Parentes, og Tegnsætningen er moderniseret. I Brevet er et mindre Stykke af rent privat Natur udeladt.

Emmerløv den 4 Febr. 1867.

Min kære lille Vitta!

Det blev jo rigtig nok ikke, som jeg havde lovet i forrige Uge, jeg skrev til Dig for at lykønske Dig i Anledning af Din Fødselsdag, men når jeg nu idag på selve Dagen tager Pennen for at skrive, kan Du dog se, at jeg har tænkt på Dig på denne Dag. Ja, kære Vitte, så vil jeg altså på denne Din 17de Fødselsdag ønske Dig ret megen Glæde og Velsignelse i det nye År, og Gud give, at Du i dette År må

¹) Andreas Barfod, Slægten Barfod (Fakse-Linien) S. 23—24.

tage til i Forstand og Besindighed. Du kan ellers tro, [k]ære Søster, at vi leve her i en bevæget Tid, som ikke er så [al]deles behagelig, vi går alle i en uhyre Spænding. Vi har nu i de sidste fjorten Dage haft to Møder af alle Præsterne her i Provstiet. I Fredags otte Dage bleve vi meget forundrede ved på en Gang at se Provsten¹ komme kjørende for Døren, han kommer her ellers aldrig uden at være bedt. Det første han kom af Vognen, sagde han, ja De må undskylde, at jeg har i[n]vitert Fremmede til Dem iaften, ti om lidt kommer Pastor Smidt² her, og nu vilde jeg gjerne bede Dem om at sende Bud efter Pastor Brammer³, så kjørte Karlen da i al Hast i Skadst efter ham, og da vi så skulde høre, hvad det var, at Provsten havde på Samvittigheden, var det, at der var kommen Ordre til ham, at der skulde holdes Bøn for Kongen af Preusen, og nu vilde han gjerne høre, hvad Præsterne sagde, om de vilde holde den eller ej. Brammer og Sodemann vare enige med ham i, at de nok kunde læse den, men ikke bede den, da de mente, at det var for lidt at lade sig afsætte for, Pastor S. var meget utilbøjelig til at gå ind derpå. Der blev så bestemt et Møde her i Præst[e]gården til om Mandagen, hvor alle Præsterne skulde give Møde. Her bleve de så enige om, at de skulde læse [d]en op fra Prædikesto[le]n, det vil sige kun den første Del, blodt Pastor Ejermann⁴ fra Visby vilde ikke. Så kom de til at tale om Eden, men her blev de alle enige om, at den vilde de ikke aflægge, kun Provsten vilde først se, hvorledes den var formulert. Der var så en af Præsterne, der havde det Brev, hvori der blev fortalt, at Præsterne i Tørning Lehn havde besluttet at sende en

¹) Johan Laurits Sandal Bohr (1815—76), Sognepræst i Møgeltonder fra 1865, fra 1859 Provst i Møgeltonder-Lø Provsti.

²) Diderik Nicolai Blicher Schmidt (1815—83), Sognepræst i Daler 1858—67, siden i Munkebo.

³) Cornelius Benedict Brammer (1832—1900), Sognepræst i Skast 1858—67, siden i Stouby.

⁴) Frederik Gustav Eyermann (1813—73), Sognepræst i Visby 1857—67, siden i Thorsager.

Diputasion til Berlin til Kongen for at bede, om de ikke måtte blive siddende i deres Embeder uden at aflægge Ed indtil Afstemningen. Her besluttede de så, at Pastor Ejermann skulde tage op til Provst Blædel¹ for at spørge, om det var sandt, at de havde taget den Bestemmelse, og i så Tilfælde, om de så vilde lade os det vide, for at en af Præsterne her kunde slutte sig til dem. Ejerman kom så hjem i Fredags Formiddag, og straks om Aftenen kom han herover og fortalte, at det forholdt sig gandske rigtig, og at Diputasionen rejste på Mandag. Sodemann og han fastsatte så et Møde i Visby til igår Eftermiddags, hvor de så alle underskrev en Ansøgning til Kongen. Men [n]u kommer Humlen, [ka]n Du så gjætte, hvem der blev valgt til at skulde rejse som Repræsentant for hele Præsteskabet for Lø-Møgeltønder Provsti? nej det er sandt, det kan Du ikke, da Du ikke kjender Præsterne herovre. Det gjorde min Mand, som også er Din Svoger, han vægrede sig først meget, da han nødig vilde til det, dels fordi han var den yngste af dem allesammen, og dels fordi han havde så meget at bestille, men det hjalp ikke. Pastor Ejerman havde lovet Provst Blædel og Pastor Randbøll² i Bevtøft, at han skulde komme, da de ikke kunde tale tysk, og han var den eneste her, der var Sproget mægtig. Altså rejste min Mand til Berlin i morges, og jeg skal nu undvære ham hele denne Uge, ti før Fredag Aften eller Løverdag Morgen kan han ikke være her igjen. Det er kjedeligt at undvære ham så længe, men når han blodt kunde komme hjem med et godt Resultat, kunde det jo endda være det samme; dog det er der jo desværre ingen Grund til at antage. Provst Bohr aflæ[g]ger nok Eden; ti såvidt de kunde mærke på ham igår, har han [f]ået Løfte om at måtte blive ved at være Provst, og det er ham det vigtig-

¹) Ludvig Blædel (1809—79), Sognepræst i Nustrup 1851—70 samt Provst i Tørning Len 1855—68, siden Sognepræst i Kjeldby.

²) Jørgen Christensen Randbøll (1802—78), Sognepræst i Bevtøft og Tislund 1843—67.

ste. Han havde igjennem Amtmanden i Tønder fået den Beskjed fra Zetlitz¹, »at dersom Embedsmændene følte dem besværet ved Eden, kunde de vente deres Afskjed«, dog det er jo ikke sagt, at det derfor er Tilfældet; ti han har jo ikke noget med det at bestille. Vi mener jo alle, at Deputationens Rejse ikke nytter noget, men de syntes jo alle, at det sidste skulde prøves, for at de om muligt kunde blive her, da Menighederne ønske det så meget. I et Landmandsmøde, Bønderne afholdt i Visby Kro, kom det på Bane, om Præsterne skulde aflægge Eden eller ej, et stort Parti mente, at de skulde gjøre det, for at de kunde blive, da de jo frygter for at få en preusisk Præst, men et stort Parti mente jo også, at det var aldeles umuligt for dem at aflægge den, da de sagde, som jo også er sandt, at det er en Samvittighedssag. For dette Parti var en ung Gårdmand her fra Sognet Ordfø[r]er, han sagde meget best[e]mt, at det var umuligt, det vilde jo være det samme som, at vi vilde aflægge Faneed, og de[t] kan vi da på ingen Måde gjøre, vi har engang aflagt den til Kongen af Danmark, og det kan vi ikke gjøre om igjen. De Soldater, som ståer for Tour til at sværge, har bestemt at møde alle Mand og sige: »nej, vi aflægger ingen Ed, vi vil kun tjene Kongen af Danmark og ingen anden«, og dersom de så vil tvinge dem, vil de sige: »ja, så tager vi til Danmark«, og dersom de ikke kan komme bort, og Prøjserne skulde vilde føre dem til Spandau², siger de: »lad dem det, os alle kan de da ikke have der, og de blive vel også nok kjed af at have os der«. Du kan altså se, at Stemningen for Preusen er ikke meget god herovre. Imorgen otte Dage skal Valget til Parlamentet foregå her i Sognet; man er bleven enige om alle at stemme på en dansk Mand for om muligt at få ham valgt, men det vil vel være vanskeligt, da denne

¹) Den preussiske Civilkommissær og Regeringspræsident Konstantin v. Zedlitz-Neukirch, der havde den øverste civile Ledelse.

²) En Fæstning ved Sprees Udmunding i Havel, ogsaa benyttet som Forvaringssted for politiske Fanger.

Valgkreds går så langt sydpå, og der altså er så mange tyske Kræfter med. Her arbejde[s] stærkt på at få *alle* ti[l] at møde; der er skrevet Stemmesedler, som bliver levert om i Husene, så at Folk blodt behøver a[t] gå hen at aflevere de[m]. Efter alt dette kan I jo nok se, at der er en Uro og Spænding over os alle, det optager al vor Tid og alle vore Tanker, der bliver ikke talt om andet en[d] disse to Spørgsmål, såsnart man kommer sammen. Sodemann har haft umådelig travlt i dette År, han har haft Konfirmanterne fire Gange om Ugen og to Bibellæsninger. og så har her allerede været 11 Lig i dette År; det er jo en frygtelig Mængde, det er mest gamle svage Folk og Børn. Der har jo også været en forunderlig urolig Vinter, den ene Dag har vi haft en knagende Frost og den anden mildt Vejer og stærk Tøe. Vejene her ere frygtelig dårlige, dog ikke som i Nykirke. — — — Bed Fader¹ om snart at skrive og lad os høre, hvad han siger om vor Tilstand herovre og om *Edsspørgsmålet*. Som Sagerne nu står, ser det jo næsten ud til, at I kan få os over til Sjælland til Sommer, ti dersom Sodemann får sin Afskjed, vil han naturligvis ikke blive her sammen med den tyske Præst, men så rejser vi, såsnart vi kan få vore Sager ordnede. — —

Din trofast hengivne

Søster

Inger Sodemann.

TILLÆG.

4 Desbr. 1864. Ps. 85, 9—14.

Der skal holdes en Fest idag, en Takkefest for Freden². Det er det Budskab, som nys er udgået til os, og har været Gjen-

¹) Peter Marius Barfod (1813—89), Sognepræst i Lille Lyngby og Olsted 1863—89.

²) Om de Vanskeligheder, der opstod for dansksindede Præster med Hensyn til Afholdelsen af denne Takkefest for Krigens Afslutning 1864, jvfr. bl. a. J. Johansen, Oplevelser i Sønderjylland 1860—1871, 1899, S. 81 ff.

stand for Samtale og Overvejelse vel i ethvert Hus. Jeg føler ret vel det vanskelige i det Hverv, som er mig overdraget, at jeg skal holde en Prædiken til denne Fest, holde den i en fremmed Menighed¹, hvor jeg dog imidlertid alt har modtaget såmange dejlige Beviser på Velvillie og Tillid. Jeg indser godt, at det måske kan forekomme Eder forunderligt, hvorledes jeg kan træde frem på det hellige Sted med Takkebøn og Lovsang i en Tid, hvor, som det hedder i Dagens Evangelium², Menneskene forsmægte af Frygt og de Tings Forventning, som skulle komme. Alle de Røster, som jeg har hørt i denne Anledning, have været enige i, at her, *just her hos os* er der mere Grund til Sorrig end til Glæde, mere Grund til at klæde sig i Sæk og Aske end til at istemme Frydesange; jeg kan ikke forbigå dette Menighedernes Vidnesbyrd med Tavshed, idet der ellers let kunde lægges en falsk og ugunstig Mening i det Ord, som her idag skal forkyndes. Man har henvist mig til Billedet af et Barn, bortrevet fra sin Moders Hjerte, og ment, at dette Billede er et passende Udtryk for vor nuværende Tilstand; eller også har man sammenlignet os med Grene, afhugne af Stammen, der skulde give Grenene Saft og Kraft og Næring, og da har man henvist til en anden Psalme, den 137, som en mere passende Text, end den forelæste, idet deri handles om Jødernes Sorg i deres Fangenskab i Babylon, og hvor det hedder: ved Babylons Floder vi grædende sad, mens Sitaren tavs mellem Pilene hang, og Tanken i Sion mon være; de bade os sjunge, som fangne os holdt; af grædende fordred de Fryd; hvi kunde vi sjunge Jehovas Sang i Hedningeland? nej, glemmer, Jerusalem, glemmer jeg dig, min visnede højre jeg glemmer; den Dag, du ej mere mig rinder ihu, gid Tungen til Ganen sig klæbe. Således skulde vi også kvæde idag. Og mangt et andet Sorgens og Bekymringens og Frygtens Ord har der lydt i Dagens Anledning; dette er mig såre vel bekjendt; men dog synes jeg, at vi meget godt endda kan holde en Takkefest for Freden, takke Gud for, at den ulige Kamp, hvori vore Brødre vare stillede imod en uhyre Overmagt, nu er tilende, og om end Udfaldet ikke har været, som vi ventede og håbede, så flyde Blodsstrømmene dog ikke mere, og Moderlandet udsuges og undertrykkes ikke længere; også vi selv har jo her følt Krigens Tryk, og om vi end uforsagt har båret

1) Pastor Sodemann var den 5. Marts 1864 blevet forflyttet fra Nykirke til Emmerlev.

2) Evangeliet paa 2. Søndag i Advent Luk. 21, 25—36.

de Tyngder og Byrder, der krævedes af os, så kunde vi dog forudse, at det Tidspunkt vilde indtræde, hvor vi ikke længere kunde tilfredsstille de store Krav. Nu er der dog Udsigt til, at vi snart engang igjen kan have vor Arne i Ro, og at vi i Fredstiden kan samle ny Kræfter for de kommende Dage, og det er vel værdt at takke for; nu synes det, som om Krigens Rædsler skulle snart blive udslettede, og uagtet Alle med Ængstelighed se den dunkle Fremtid imøde med Forventning om de Ting, som skulle komme, så er der os dog ligesom indrømmet et Pusterum, en Frist, hvori vi kan drage Ånde og skue tilbage på alle de store Ting, som ere skete i det sidste År, og forberede og styrke os til værdigen at bære det Herrens Kors, som er os pålagt; og det er vel værdt at takke Gud for. Men selv om det skulde forekomme Eder, at der endda ikke endnu idag er nogen Anledning til at takke for den nysafsluttede Fred, idet Eders og vore Hjerter[ønsk]er ikke ere gået i Opfyldelse, så skulle vi dog ikke glem[me], at vi som kristne ere skyldige [at] takke ikke alene for de gode Dage, men også for de onde Dage, at sige Gud og Faderen Tak alle vegne og for alle Ting i Vor Herres Jesu Navn. Og i denne sidste Betydning skal vor Takkebøn lyde idag, om end med Vemod, så dog med al kristelig Frimodighed.

Vor forelæste Tekst er et Afsnit af den 85 Ps., hvis Grundtone er en Bøn om Guds Vredes Afven[dels]e og om hans Nådehjælp under alle Forhold. Og hvem vilde vel vægre sig ved at istemme en sådan Bøn? må vi ikke meget mere føle os [tilsk]yndede til allesammen at anråbe den himmelske Fader om Barmhertighed, på det at han ikke skal tale til os i sin Vrede og ikke skal dømme os efter sin store Fortørnelse? Må vi ikke føle Trang til i ydmyg Hjertens Bod at falde ned for Nådens høje Trone og sige med Tekstpsalmens Ord: »Vend dog om til os, vor Saligheds Gud, og tilintetgør din Fortørnelse imod os; vil du evindeligt være vred på os; vil du drage din Vrede fra Slægt til Slægt; vil du ikke gjøre os levende igjen, at dit Folk må glæde sig i dig? Herre, lad os se din Miskundhed, og giv os din Salighed«. Visselig, vi har set Herrens Miskundhed; vi ved det, vi har erfaret det mange Gange og på mange Måder, vi har lært det fra vor Barndom af, vi har hørt det af Guds åbenbarede Ord, at »vor Gud han er vor faste Borg; han kan os vel bevare; han er vor Trøst i al vor Sorg, vor Hjælp i al vor Fare«; vi har så ofte lyttet til vor kjære Frelasers Budskab, at »vor himmelske Fader ved, hvad vi har behov, hvad der tjener til vor Fred, og at han haver

Omsorg for os, at uden hans Villie falder end ikke en Spurv til Jorden, og alle vore Hovedhår ere talte«. Og derfor ville vi takke og prise ham; derfor ville vi have Tillid til ham og til hans Faderkjærlighed, at han vil udfri os af enhver Trængsel, ligesom han har udfriet os indtil denne Dag. Derfor ville vi »høre, hvad Gud Herren vil tale; ti han skal tale Fred til sit Folk og til sine hellige, og de skulle ikke omvendes til Dårlighed«.

— Nej, vor Tillid skal ikke beskjæmmes, og vi skulle ikke være en Dårlighed for hans Øjne; han har jo »elsket os så højt, at han har hengivet sin enbårne Søn, på det at hver den, som tror på ham, skal ikke fortabes, men have det evige Liv«; og han, som ikke sparede sin egen Søn, men hengav ham til vor Retfærdiggjørelse, hvorledes skulde han med ham ikke også give os alle Ting? Han »skal tale Fred til sit Folk«; ti han er »Kjærlighedens og Fredens Gud«, og om det end 2 Kor. 13, 11. mange Gange skulde synes i Verdensbegivenhedernes Gang eller i det enkelte Folks Skjæbner eller i det enkelte Menneskes Livstildragelser, som om Gud havde skikket Strid og Tve- dragt, Trængsel og Angest til Jorden; om vi end må bekjende, at »så er Sorg til Glæde lænket, så er Drikken mig iskjænket, besk og sød i Livets Skål, sådant er mit Levnets Mål«¹; om det end stundom som nu ser ud, som om vore Angestråb ere forgjæves og Herrens Miskundhed er bleven træt og hans Sandhed fordunklet, og som om Retfærdighed og Fred ere forsvundne fra Jorden, så er Gud dog »al Barmhertighedens 2 Kor. 1. 3. Fader og al Trøstens Gud, som os trøster i al vor Trængsel«; han »vil lade Sandheden opvokse af Jorden, og Retfærdighed skal se ned af Himlene; ja Retfærdighed og Fred skulle kysse hinanden«; det skal kjendes i Sandhed på os, at Gud forlader ikke sit Folk, men vil have Omsorg for os, såfremt vi ikke forsage, men opløfte vore Hoveder i en glad og frejdig og frimodig Tro som de, hvis Forløsning stunder til. »Hvo ikkun lader Herren råde, han bygger fast på Klippegrund, han ser Guds hjælperige Nåde i Sorrigs og i Rædsels Stund«².

Derfor skal vi ikke blive trætte i vor Tro og i vort Håb, men skue ud i Fremtiden med Glæde og Frimodighed; vi opfordres jo dertil af *den Tid*, hvori vi nu leve; det er Adventstiden, der taler om Herrens Tilkommelse og skal forberede os

¹) 4. Vers af Kingos Psalme »Aldrig er jeg uden Vaade« (Psalmebog for Kirke og Hjem Nr. 585). — ²) 1. Vers af Nr. 38 i Psalmebog til Kirke- og Huus-Andagt.

til værdigen at annamme ham i vore Hjerter; og Adventstiden spår om en glædelig Julefest og om en salig Påske og om en herlig Pintse; skulde den ikke lære os tillige at give al vor Sorg og Bekymring, alle vore Suk og Længsler i den Konges Hånd, som kommer at frelse sit Folk både her og hisset? Vi henvises på en vidunderlig Måde til at sætte vort Håb til de kommende Tider, til hvad Herren i dem vil bringe os; ti som det hedder i *Dagens Epistel*¹: »hvadsomhelst tilforn er skrevet, det er skrevet os til Lærdom, på det vi skulle have Håb ved Tålmodighed og Skrifternes Trøst«; og som *Apostelen Petrus* siger: »I gjøre vel, når I give Agt på Ordet som på et Lys, der skinner udi et mørkt Sted, indtil Dagen fremstråler og Morgenstjernen oprinder i Eders Hjerter«. [Ti] også *Dagens Evangelium* byder os, ikke at fo[rsa]lge i de store Trængsler, i de Dage, om hvilke vi må sige, de behage os ikke; ti når der sker Tegn i Sol og Måne og Stjerner, og Folkene på Jorden ængstes i Fortvivelse, når Havet og Bølgerne bruse; når Menneskene forsmægte af Frygt og de Tings Forventning, som skulle komme over Jorderige, og Himlens Kræfter røres; når disse [Ting] begynde at ske, da ser op og [o]pløfter Eders Hoveder, efterdi Eders Forløsning stunder til; sandelig, *denne Slægt skal ikke forgå, før det sker altsammen*. — Så lader os da takke Gud for hans Frelses Forjættelse; så ville vi ikke forsage, men holde fast ved vor Saligheds Gud, som vil frelse os både i det timelige og i det åndelige, som ikke vil lade sit Folk gå tilgrunde og ikke være evindeligt vred på os, som ikke vil stille os hen til en Dårlighed og Spot for Dårerne ligesom en beskjemmet Gren af det gode ældgamle Træ, men som har det i sin Magt at udløse os og atter at forene, hvad der så gjerne tilsammen vil være. Og til en sådan Tillid og Fortrøstning, at Tålmodighedens og Trøstens Gud vil give os at holde fast ved, hvad der er os betroet; ja til at være tålmodige i Trængselen og ydmyge under Herrens Tugt og samdrægtige i et godt Håb, dertil opfordres vi også igjennem *vor forelæste Text*, hvor det hedder: »Gud *skal* (engang) tale Fred til sit Folk og til sine Hellige, og de *skulle* ikke omvendes til Dårlighed; sandelig, hans Frelse *er nær* hos dem, som ham frygte, at Ære må bo i vort Land«. Så lader os da takke Herren og holde fast og tage vort Kors på os og trage efter det salige Samfund med Gud vor himmelske Fader, fra hvem Hjælpen skal komme. Men det er ikke nok at sige med Læberne alene:

¹) Rom. 15, 4—9.

»Nu takker alle Gud«, hvilket somme har for Skik, med Løgn og Træskhed i Hjertet; nej, lader os takke ham med Troens opløftede Hænder og med rene, barnlige Hjerter og i Sandhedens Ånd, at dog hans Retfærdighed og Fred må åbenbares og kysse hinanden evindeligt. —

Og idet vi således sige Gud og Faderen Tak for hans Frelses Håb, så ville vi dermed forene en Taksigelse til vor ny Øvrighed, at den har givet os Lejlighed til ved denne Fredsfest endnu engang offentlig at mindes vort gamle Fædreland. Ja, derhen drage vore Hjerter os, *dér* ere alle vore Tanker, *dér* skue vi vort Livs Glæde; *dér* har vi lært at smage Frihedens kostelige Frugt, *dér* har vi haft vore Talsmænd. *Dér* ere alle vore Minder, både de glædelige og de sørgelige, såat vi vel må sige: nej glemmer, o Moder, glemmer jeg Dig, min visnede højre jeg glemmer; den Dag, Du ej mere mig rinder ihu, gid Tungen til Ganen sig klæbe! Ti det er Troskabens og Taknemmelighedens og Kjærlighedens Bånd, som knytte os dertil; vore Hjerters Forlængsel er efter vor Moder. Nu er det et År siden, at Kirkeklokkerne sidst ringede til en sådan usædvanlig Fest; det var en Sørgfest, og Folket var nedbøjet og nedslået i sin Sorg over den ædleste, bedste Konge, der var dragen hen i de dødes Rige. Da bekendte vi til vor Trøst: »Gud er vor Tillid og Styrke, en Hjælper ud af de store Angester, som have truffet os«, og dette Ord var ligesom en lægende Balsam i Fædrelandets Sår, og Folket samledes at kaste den nedarvede Kjærlighed på den ny Konge, at han kunde fortsætte det Fredens og Frihedens Værk, som hans Forgænger havde begyndt. Nu ringe atter alle Klokkerne, og det er os, som om de atter ringede til Lig; vi ere løste fra vor Troskab imod denne ny Konge, hvis Hjerter bløder ved den tvungne Skilsmisse; vi ere afskårne fra Moderlandet, hvor de hjemlige Toner klinge; og derfor er der Sorg, Ligfærdssorrig iblandt os, og vi råbe til Gud: vil Du ikke gøre os levende igjen, at Dit Folk må glæde sig? Dog han vil vel atter lade de lyse Fredens Tider komme over os, vil vel atter tale Fred til sit Folk og sine hellige, når hans belejlige Stund er der. Og derfor opløfter Eders Hoveder, efterdi Eders Forløsning stunder til; værer frimodige og glade i Håbet og glade i Herren altid og allevegne. — Men det har fra Arilds Tid været et Særkjende ved enhver brav dansk Mand, at han var en god Borger; og dette Særkjende skal ej heller forlade os, sålænge vi befinde os under de ny Statsforhold, hvori vi nu ere indtrådte; det skal kjendes, at vor Tak og Fortrøstning til Frede[ns] Gud virker i os Fre-

dens Sindelag, såat vi ikke forskjertse vor Ros og dyrebare Arv fra vore Forfædre, men selv i det *fre[m]mede* Land lade

Mat. 5. vort Lys skinne, at Menneskene kunne se vore gode Gjerninger, og ære vor Fader, som er i Himlene. Ja også heri skal den danske Mands Trofasthed åbenbares, at han i Guds Navn viser al Lydighed og Ærbødighed imod dem, der nu herske

Rom. 13, 3. over os, at de må se vore gode Gjerninger; ti »de regjerende ere ikke til Skræk for gode Gjerninger, men for onde; vil Du da ikke frygte for Øvrigheden, så gjør det, som godt er, og Du skal have Ros af den«. Så lader os da sige Gud og Faderen Tak for alle Ting i vor Herres Jesu Navn derved, at vi tragte efter Freden og efter Fredens Gjerning; lader os tragte efter, Epist. at Tålmodighedens og Trøstens Gud må give os at have ét Sind indbyrdes efter Kristus Jesus, at vi kunne holde fast ved Håbet og ved det, som er os betroet, og at vi endrægteligen med én Mund kunne prise Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader; ti sandelig, hans Frelse er nær hos alle dem, som ham frygte, Frelse for vort Fædreland og i vort Hjerte, at Ære må bo i vort Land, og at Retfærdighed og Fred må kysse hinanden, må åbenbares for os her og hisset. Amen.